

XVIII 27558 I
STJ 190

D. IOANN. CAROL. CONR. OELRICHS

COMITIS, PALAT. CAESAR. IVRIS. NAT. CIVIL. ET. HIST. IVR. LITT. PROF. ORD. IN. REGIO. ATQVE
ACAD. GYMNASIO. PALAEO-STETIN. REGIS. BONAR. ART. SOCIETATIB. REGION. GRYPHISVALD
ET. GOTTINGAE. NEC. NON. DVICALI. HELMSTAD. ITEMQVE. BREMENSI. TEVTONICIS
ET. LATINAE. IENENSI. ADSRIPTI

DISSERTATIO
HISTORICO - IVRIDICA

DE

SERVIS

IVRIS. PERITIS. ATQVE. MAGISTRATIBVS
APVD. ROMANOS

TRIGAE

GYMNASIORVM. FLORENTISSIMORVM

HALENSI. GORLICENSI

ET. BERGENSI. PROPE. MAGDEBVRGVM

IVBILAEVM. SECVNDVM

A. AE. C. cl̄l̄cc̄lxv

CELEBRANTIVM

CVM. VOTO

PERPETVI. FLORIS. GLORIAEQVE. PERENNIS

DICATA

— — *plus est servasse repertum,*
Quam quacuisse novum.

CLAVDIANVS.

PALAEO - STETINI

APVD. GEORG. MATTH. DREVENSTEDT. cl̄l̄cc̄lxv.

GYMNASIORVM. FLORENTISSIMORVM
HALENSIS. GORLICENSIS
ET. BERGENSIS. PROPE. MAGDEBURGVM

RECTORIBVS. CELEBERRIMIS
CETERISQVE. DOCTORIBVS. CLARISSIMIS
FAVTOBIBVS

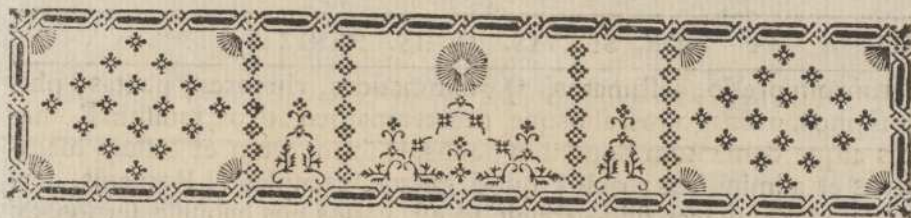
OMNI. QVO. PAR. EST. HONORIS. CVLTV

PROSEQVENDIS

s. d

D. IO. CAROL. CONR. OELRICHS

Quoties VIRI CELEBERRIMI ATQVE CLARISSIMI! nouum inire saeculum, scholam, gymnasium, aut academiam, animaduerto: toties ad gratias benignissimo DEO, pro prouida hac ipsius, in humanum genus, cura, soluendas, toto animo feror. Siquidem nullam maiorem terrarum esse felicitatem, quam stare in iis, atque perennare publicas verae pietatis, humanitatis et eruditionis officinas, unicae ecclesiae plantaria, ceu CHEMNITIVS ait, quid? quod omnis reipublicae fulcra, neminem, nisi plane excors sit, negaturum, mihi persuadeo. Quae quum ita sint VIRI CELEBERRIMI ATQVE CLARISSIMI! non potui, quin pietatis studio ductus, ob superatum, hoc anno, litterariorum seminariorum VESTRORVM duplicis saeculi decursum, in partem pii gaudii VESTRI, e longinquo etiam, venirem, VOBISQVE leui hoc scripturae genere, ceu publico quodam meae, erga VOS, obseruantiae documento, raram hanc felicitatem ex animo gratularer. Adsit D. O. M. VESTRIS, VESTRORVMQVE post fata VESTRA, in docendi, quae iam ornatis, numeribus, successorum laboribus, vt noua, per tertium, quod mox incipiet saeculum, incrementa capiant VESTRA bonarum mentium sacraria, ex iisque, tanquam ex equo Troiano, semper prodeant optimi sacrae Christianorum et eruditissimi litterariae reipublicae ciues. Ita valete VIRI HONORATISSIMI! atque in perpetua nominum VESTRORVM fama, meritorumque gloria, sensim et sine sensu senescite, meque amore et amicitia VESTRA complecti haud dedignemini. Dabam Palaco-Stetini XVIII. Cal. Quinctil. A. AE. C. cI, 12ccLXV.

SI QUOD VMQVAM FVIT VILISSIMVM GENVS HOMINVM,
 muneribus tamen grauibus atque eruditorum etiam
 honorificentissimo ordini alias propriis perfunctorum,
 certe est seruorum Romanorum. LAURENT. PIGNORIVS ¹⁾
 enim et TIT. POPMA ²⁾ litteratos ³⁾ inter seruos, referunt
 medicos, sexaginta solidis, summo, si eunuchos artifices, exceperis,
 seruo-

(2

1) in comment. de seruis, et eorum apud veteres ministeriis.

2) in libro de operis seruorum.

3) Ob errorem, a duobus viris litteratissimis, IO. CHRIST. MESSERSCHMIDIO in comment. de Spartanorum veterum ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΑ, exstante in Actis societatis, lat. Ienensis, vol. V, p. 80. itemque IO. GOTTL. BIEDERMANNO in nota ad finem programmatum v. c. GEORG. ERN. VVALCHI de Romanorum seruis litterariis, inserti ipsius Actis scholasticis, tom. I, part. III, p. 263. commissum, putantibus, IO. GOTTL. DERLINGII, Diss. de seruis litteratis, resp. FRID. PET. HOPPIO, Halae a. 1700 xx habitam, agere de seruis litterarum, seu scientiarum notitia instructis, tribus, vt aiunt, verbis, hic monere haud incommodum erit, sistere quidem DERLINGIUM seruos litteratos, sed eiusmodi, qui litteras non in mente atque animo defixas, sed in fronte gerunt, et in-

ustas quidem, veluti publicos facinoris commissi testes: vnde apud APVLEIUM lib. VIII, Metamorph. dicuntur frontes litterati. Hinc tales litterati serui etiam stigmatiae, inscripti, inusti vocabantur: de quibus conferatur LVD. COEL. RHODIGINVS in lect. antiq. lib. VIII, cap. XXXI, p. 387. Huic nostro monito aliud hic iungere, forte non abs re fore arbitramur: nimirum, nec M. LVCAE GEIGERI progr. cogitationes quasdam de causis atque effectibus litteratae seruitutis exhibens, Halae anno 1700 cxxxiii. 4. idiomate Germanico editum, huc spectare: quippe quod non litterarii sed philosophici est argumenti: si quidem auctor ibi docet, turpe et erudito homine indignum omnino esse, cocco impetu in verba iurare magistrum. Quo, certo etiam respectu, facit v. c. IO. GOTTL. HEYNE Diss. de seruitute erudita, pace religiosa, sublat. a. Viteb. 1700 cclv.

seruorum pretio, aestimatos, 4) grammaticos, rhetores, poetas, philosophos, paedagogos, aliosque, praeter mathematicos, inuisum Romanis atque damnatum hominum genus, 5) scientiarum et artium magistrum et administrum: quid? quod SENECA, completas, Romanis, seruorum bibliothecas fuisse, scribit, id est, varios eos habuisse seruos, ex quibus alius HORATIVUM, alius HESIODVM, alius alium memoria teneret auctorem, eumque recitare atque interpretari posset. 6) At de seruis, iura edoctis publiceque professis, altum cum ibi, tum apud alios, de seruorum Romanorum muneribus prolixè differentes scriptores, est silentium. Nihilo tamen minus constat, lapsa plane sub imperatoribus, ante IVSTINIANVM M. imperatorem, iurisprudentia Romana, eo etiam peruentum fuisse, vt, quam antea MANLI, SCAEVOLAE, SERVII, aliique summi viri erant professi iurisprudentiam, tunc serui, et qui non multum supra seruos, libertini, publice tractauerint, immo ipsum nonnumquam magistratum gesserint. Sic ASTERIVS, 7) qui initio saec. V. vixit, Scytici meminit serui, praeter alias scientias, iurisprudentiam quoque callentis et publice docentis, cuius se ipsum recitationibus interfuisse, addit. 8) Quid? quod exemplum exstat multo famosius BARBARII PHILIPPI, serui, ad summam praetoris dignitatem euecti, atque, vt seruus, eam gerentis: ita enim tradit VLPIANVS: 9) BARBARIVS PHILIPPVS, cum seruus fugitiuus esset, Romae praeturam petiit, et praetor designatus est: sed nihil ei seruitutem obstetisse, ait POMPONIVS, quasi praetor non fuerit. Atquin verum est, praetura eum functum, et tamen videamus, si seruus, quamdiu latuit (in) dignitate praetoria, functus sit, quid dicemus? quae edixit, quae decreuit, nullius fore momenti? an fore, propter utilitatem eorum, qui apud eum egerunt, vel lege, vel quo alio iure? et verum puto, nihil eorum reprobari, hoc enim humanius est: cum etiam potuit populus Romanus seruo decernere hanc potestatem, sed et, si scisset seruum esse, liberum effecisset.

Quod

4) L. I. §. 5. C. de commun. seruo manumiss. et l. III. C. pr. comm. de legat.

5) L. II. C. de maleficis, mathematicis et ceteris similib.

6) epist. XXVII.

7) in homilia VII. apud PROTIVM in biblioth. cod. CCLXXI. col. 1500.

8) Neque, posterioribus temporibus, eiusmodi deest exemplum. Ita hanc in rem exstat documentum comitis RIZZARDO DI

FRATA, seruo ICto libertatem donantis, quem sapientem virum, dominum MARINVM, iurisprudentem appellat. Vid. Delle Masnade, Ed altri Serui secundo Puso de Longobardi. Ragionamento di GIUSTO FONTANINI, Stefo in vna lettera all' illustrissimo Signor GIROLAMO DE PVFFI. In Venezia, MDC, XCVIII, quod rarissimum elucubratisimumque opusculum, cum translatione Germanica, praemissa hac inscriptione: Des Herrn Ertz - Bischoffs IVSTI

Quod ius multo magis in imperatore obseruandum est. Idem refert SVIDAS, 10) cuius hic adiicere verba haud abs re erit, tametsi perperam apud eum, in iis quidem, quae vidi, exemplaribus, scribatur: Βαρβί(Ϟ) 11) Φιλιππικός. En ipsa verba:

ΒΑΡΒΙΟΣ ΦΙΛΙΠΠΙΚΟΣ. Ἔβος ἐπὶ τῶν τριῶν τυράννων ἦρχε. θέραιψ δὲ ἦν τὸν τρόπον καὶ κολακικός. καὶ μέγιστος καὶ τῶ περὶ τὸν Αἰώνιον Διάσω καλείλετο, καὶ ταύτην γε τὴν ἀρχὴν ἦρχε, τὴν ἐκείνης χάριν. τῆλόν τε ἐν τὸν τόσῃ σοβαρὸν, καὶ πορφυροῦν τῇ τιμῇ, καὶ ἐν ἀγορᾷ τῇ βραμμάτων ὑψηλὴν διάγοντα, καὶ δικάζοντα, ὁ δεσπότης ἀνέγνω ἐλθῶν. πρόσθερον μὲν ἀποδράντα, ἐν ἐκείνῳ δ' οὖν τῶν καιρῶν πομπεύοντα ἀδρὸν, καὶ κυδρουμένον, καὶ σὺν τῇ ἀρχῇ θρυπτόμενον. καὶ προσελθὼν ἡσυχῇ καλοπινδομαίως λαβόμενος, χαίρει, εἶπε, τὸ ὄνομα προσθεῖς τὸ ἀρχαῖόν τε καὶ δῆλον. καὶ ἐκείνος ἐκλήττεται βραδίως τὸν δεσπότην γνωρίσας, καὶ δαίτα σιωπᾶν, καὶ εἰς τὰ οἰκία ἄγει, καὶ καταβαλὼν πάμπλαιστα, εἶτα μέντοι ἑαυτὸν ἐλύσατο. καὶ αἰδοῖ Ἀντωνίῳ τῇ κηλίδι τῆδε σιγῇ κατεχύθη ἀργυρώνητος. ἔκρινε δὲ καὶ ταύτην τῆς τύχης μὴ σιγῆσαι τὴν παιδίαν.

Quorum latinam etiam addere translationem KVSTERIANAM haud ingratum fore arbitramur. En eam:

„BARBIVS PHILIPPICVS. Hic sub triumviris praeturam gessit, et cum esset homo seruili et adulatorio ingenio, in coetum scurrarum, quibus ANTONIVS familiariter utebatur, allectus fuit; ad cuius etiam arbitrium magistratum ante dictum gessit. Hunc igitur eo tempore fastu elatum, et ob dignitatem purpura indutum, et, in foro Romano, e sublimi loco ius dicentem, herus accedens, agnouit. Qui, cum ante seruus fugitiuus fuisset, tunc temporis magno cum fastu et

) 3

pompa

FONTANINI *Gedancken von den Masnaden, oder Leibeigenen und andern Knechtien, nach den Gebrauchen der Longobarden, in einem Schreiben an den H. HIERONYM, von PVFFI, insertum etiam legitur v. c. 10. GEORG. ESTORIS Kleinen Schriften, vol. I, part. II, p. 295 - 419, vbi p. 367. conferenda.*

9) L. III. D. de offic. praetor.

10) in *Lex, graec.* ex edit. LVDOLPHI KÜSTERI, tom. I, p. 416.

11) V. C. CHRIST, VVILH. KÜSTNERVS contra in *Chrestomathia iuris ENNIANA*, p. 67, loco BARBARIVS PHILIPPVS legerem, inquit, barbaricus PHILIPPVS, quum Barbarius nomen eius esse, vix credam, vt potius e barbara gente et loco seruus sit, vt barbarica folia I. XVI. §. 7. D. de publican. et vectigal. At, qua ratione, hic locus, viri celeberrimi lectionem barbaricus PHILIPPVS illustrare queat, ego quidem non capio.

„pompa incedebat, et dignitatis fastigio magnifice se efferebat. Cum
 „igitur tacite ad eum accessisset, veste a tergo prehensa, salve inquit,
 „pristino et seruili nomine eum compellans. At ille, re subita per-
 „cussus, dominum agnouit, rogatumque, vt taceat, domum secum
 „duxit, magnaue pecuniae summa ei numerata, sic tandem se rede-
 „mit. Et propter reuerentiam quidem erga ANTONIVM macula illa
 „seruitutis silentio tecta fuit. Hunc autem fortunae lusum non cen-
 „sui silentio esse praetereundum.

ALIUD adhuc praetoris, de cuius statu dubitatur, proponit
 exemplum POMPONIVS: *id autem maxime, ait, ¹² quaeustum est in HOSTILIO
 MANCINO, ¹³) quem Numantini sibi deditum non acceperunt: de quo tamen lex
 postea lata est, vt esset ciuis Romanus et praeturam quoque gessisse dicitur.* Porro
 CLAVDII FELICIS, liberti CLAVDII imp. frater PALLAS, qui summa apud im-
 peratorem, cui a rationibus erat, valebat gratia, senatus decreto, quae-
 storis atque praetoris dignitate est ornatus, tandem vero a NERONE,
 quum immensas collegisset opes, et longiori vita eius spem frustraret,
 euertus fuit ac trucidatus. ¹⁴) Refert et monumentum eius, quod
 in via *Tiburtina* positum, aeriue incisum fuit, et senatusconsultum,
 cuius modo facta est mentio, PLINIUS, multumque id ridet et indignatur.
¹⁵) Huic subiungamus CLEANDRVM, qui seruus et baiulus fuerat,
 sub COMMODO autem imp. ita dignitate creuerat, vt praetorio prae-
 fectus euaderet, omniaque ex arbitrio ageret suo, opesque immensas
 magnifice locaret. ¹⁶) Maximam vero hanc res publica Romana
 fenserat labem per auaritiam triumuirorum: inde enim factum, vt
 amplissimus senatorum ordo nequissimis vilissimisque homuncionibus
 inquinaretur, qui crucem potius, quam senatoriam dignitatem, scele-
 ribus multis meruerant. Ante foedus triumuirorum, praeclare, vt
 solebat, monente V. C. IO. GVIL. HOFFMANNO, ¹⁷) solus M. ANTONIVS, acto-
 rum et commentariorum *Caesaris* arbiter, multos in hunc ordinem,
 quasi ita D. IVLIVS destinasset, auro corruptus, adscripserat, quos, ludibrii
 causa, Romani vocabant *χαρωντας*, haud secus, atque ius nostrum,
 libertos

¹²) L. XVII. in fin. D. de legationib. Add.
 l. V. §. I in fin. de cap. minut.

¹³) Vid. CICERO in *topicis*, cap. VIII. et III.
de orat. itemque in *orat. pro CAECINNA*.

¹⁴) IOSEPHVS *antiq. Iud.* XX. 5. TACITVS

in *annal.* XI. 29. XII. 53. 54. XIII. 14. XIII. 65.
 PLINIUS in *hist. nat.* X. 60. IULIANVS in CAE-
 SAR. XIPHILINVS in *vita* NERONIS.

¹⁵) Lib. VII. ep. 29. et lib. VIII. ep. 6.

¹⁶) CAPITOLINVS et XIPHILINVS in *vita*
 COMMODI.

libertos quosdam *orcinos*.¹⁸⁾ Anno vero P. V. C. Iæccxv. L. MARCIO CENSORINO, et C. CALVISIO SABINO Coss. quum iterum pecunie penuria premerentur triumviri, non modo ex sociis et militibus, sed et ex libertinis, immo seruis, vilissima capita senatui adscribebant.¹⁹⁾ Pro ludia pessimæ huius rei acta iam esse a C. IULIO CAESARE, recte observavit V. C. IO. HENR. SCHVLTZIVS:²⁰⁾ is enim, nondum confecta, quam meditabatur monarchia, tantum iam deprefferat Romanorum nobilissimos, ut tirones gladiatorios, quos muneri, in filiae memoriam, populo edendo destinaverat, neque in ludo, neque per lanistas, sed in domibus per equites Romanos, atque etiam per senatores armorum peritos, erudiret, precibus enitens, quod teste SVETONIO²¹⁾ epistolis eius ostenditur, ut disciplinam singulorum susciperent, ipsique dictata exercentibus darent. En populi Romani senatores et equites lanistas! quod nomen *Tuscorum* lingua *caruiscem* denotat. Horum conditio semper servilis, aut libertina fuit. Sed longe apertior est in confessam servitutem transitus illorum, qui, munere ab eodem CAESARE in foro edito, depugnauerunt, FVRRI LEPTINI, stirpe praetoria, et Q. CALPENI, senatoris quondam actorisque causarum: de quibus apud eundem SVETONIUM²²⁾ legitur. Senatoria sic dignitas non solum perditissimorum hominum eam obtinentium colluie, sed inde quoque, quod hic æque quam equester ordo, pravis et ingenuo non minus indecoris moribus inficeretur, euilescere omnino debuit. In scenam enim prodire, saltare, gladiatoribus se immiscere, bestias denique conficere, quae omnia alias infamia sequebatur, nunc senatores et equites nequaquam sibi rebantur indecora, adeo ut triumviri, dignitatis horum ordinum arbitri, ceteroquin iniquissimi, necessarium ducerent, ferre legem: μήτε βουλευτήν μονομαχῆν, i. e. ne quis senator, gladiator esset.²³⁾ Quid ergo mirum, si et ipse summus Romanorum magistratus, vilissimæ, hac ætate, fuerit conditionis! Sane ad ea tempora pertinent, quae de BARBARIO PHILIPPO, seruo, praetura functo, paullo ante diximus. Omittimus MAXIMUM quemdam seruum, quaesturam A. V. C. Iæccxv ambientem: quum a domino, DIONE²⁴⁾ teste, abdu-

ctus

17) in *Diff. historiam triumviratus ad illustrand. ius Rom. publicum et priuat. exhib. §. XVI. p. 45.*

18) PLVTARCHVS in *vita ANTONII*, p. 922.

19) DIO in *bist. Rom. lib. XLVIII. p. 379.*

20) in *Diff. de serui medici, apud Graecos et Romanos, conditione, §. XIII.*

21) in *vita IUL. CAES. cap. XXXVI.*

22) *l. c. cap. XXXVIII.*

23) DIO *c. l. lib. XLVIII.*

24) *c. l.*

ctus sit: licet impune temerarium hunc tulerit ausum. IOSEPHVS quidem SCALIGER, ²⁵⁾ DIONIS MAXIMUM eundem esse putat, qui a SVIDA BARBIVS PHILIPPICVS nuncupatur. ²⁶⁾ Ast nec nomina conspirant, nec magistratus: immo MAXIMVS quaesturam tantum ambiisse, BARBARIVS PHILIPPVS autem praetura reapse functus legitur. Et nescio sane, qui factum sit, vt locum DIONIS de illo expressum non viderint SCALIGER aliique: ad quem quidem prouocauit IAC. GOTHOFREDVS. ²⁷⁾ Sic vero DIO, ²⁸⁾ postquam dixerat, seruos tum etiam in senatum esse allectos, subiicit: ΜΑΧΙΜΟΝ γούν τινα ταμείουσει μέχλοντα ἐγνωρίσέ τε ὁ δεσπότης καὶ ἀπήγαγε, καὶ τῆτο μὲν ἀδεὲς ἐγένετο τολμήσαντι τὴν ἀρχὴν αἰτήσαι. id est: MAXIMUM itaque quemdam, dum dominus cognouit, quaesturam administraturum esse, eundem abduxit: et haec quidem fiducia fuit audenti principatum, seu quaesturam petere. Denique, vt apud Romanos, et legibus cautum, et moribus receptum, seruos ciuilibus muneribus fungi haud debere: ²⁹⁾ ita etiam, apud Germanos, homines proprios non minus inhabiles ad munus iudicis, scabini, et notarii esse, res satis nota est atque perspecta. ³⁰⁾ Nihilo tamen minus hodie haud raro valde stupidos, viliorisque conditionis ciues in magistratum admissos, atque sic verum videmus illud πολυδουλετον:

Der chegestern Kälber führt,

Heute Stadt und Land regiert.

quod quidem anno cccccxxviii Constantiae accidisse constat.

25) ad EVSEBII *chronicon*, p. 147.

26) *c. l.* sub litt. βαρβίος φιλιππος.

27) in *Diss. de elect. magistratus inhabilis, seu incapacis, per errorem, facta*, ad l. III. D. de officio praetor. §. VII.

28) *c. l.*

29) L. XII. D. de iudic. Aliud vero dicendum de ecclesiastico munere, episcopali nimirum dignitate accepta, ob *Noth. CXXIII. cap. IV. et XVII.*

30) *Conf. vv. cc. IOACH. POTTGIESSER de statu seruor. veteri perinde atque nouo, lib. III. cap. II. §. VIII - XI. p. 598. seqq. et IO. GOTTL. HEINECCIUS in element. iur. Germ. lib. I. tit. III. §. 68. 74. In Pomerania vero hominum propriorum status dignitatum ciuiliu omnino est capax, si iis, sciente ac*

*consentiente, seu tacente domino, admoueantur. Vnde hoc casu hominem proprium ne ad redemptionis quidem pretium teneri, decidit Pomeranorum oraculum, DAV. MEVIVS in tract. Von dem Zustande und Abforderung der Bauersleute, cap. III. n. 128. Ad quem casum vnice quoque adplicanda mihi quidem videntur dicta MEVII *ibid. n. 10. de liberatione hominum propriorum in Pomerania, per munera publica. Miratur inde, non sine causa, vir ill. AVG. DE BALTHASAR in Diss. IV. de orig. statu, condit. hominum proprior. in Pomerania, §. XII. p. 30. MEVIUM part. I. decis. LXXXX. n. 10. eo casu, quo seruus, tacito consensu domini, ius ciuitatis adquisiuit, requirere insuper legitimum praescriptionis terminu.**